Student's Handbook

Sanskrit

Std-X

Prepared by

Savitha -An assembly of Sanskrit students

M I M Higher Secondary School

Perode

2011

1 अभित्तौ चित्रकर्म

आसीत् प्रतिभाननामके स्थाने सोमदत्तो नाम निपुणः श्रेष्ठी । सः पुत्रस्य जननात्पूर्वं पञ्चत्वं प्राप। तदैव लोभिनः ज्ञातयः तस्य धनं सर्वं स्वायत्तीचक्रुः। गर्भवती तस्य गृहिणी स्वपितुर्मित्रस्य कुमारदत्तस्य भवने उषितवती। सा कालेन एकं पुत्रमसूत । अतीव क्लेशेन सा तं परिपालयति स्म। सा केनचनाध्यापकेन पुत्रस्य विद्याभ्यासमकारयच्च। पुत्रेणार्जितं पाटवं ज्ञात्वा सा एकस्मिन् दिने तमेवमवदत्। "पुत्र, त्वं वैश्यपुत्रः खलु। अतः वाणिज्यं कुरु।अस्मिन् देशे विशाखिलो नाम कश्चन वणिगस्ति। सः दरिद्रेभ्यः स्वजातीयेभ्यः वाणिज्यार्थं मूलधनं प्रददाति। त्वयापि गत्वा सः धनं अर्थ्यताम्"।

सः तत्क्षणमेव विशाखिलगृहं प्रातिष्ठत। युवके गृहं प्राप्ते तत्र सः वणिक् अन्यं वैश्यपुत्रमेवं भर्त्सयन्नासीत्।."रे मूढ! मया बहुवारं तुभ्यं धनं दत्तम्। त्वं न केवलं तत् अवर्धयः किन्तु सर्वं व्यनाशयश्च । पश्य! अत्र कश्चन मृतः मूषिकश्शेते । त्वं समर्थः चेद् अनेनापि धनं सम्पादयितुं पारयसि".। इति। एतत्छ्रुत्वा सः सोमदत्तपुत्रः तूष्णीमतिष्ठत्। समये किञ्चिदतीते सः वाणिज्याय मूलधनत्वेन विशाखिलं मृतं मूषिकमयाचत। स तु तं मूषिकं सोपहासं तस्मै अदात् । ततः प्रतिनिवृत्तः सःवैश्यपुत्रः अपरस्य कस्यचन वणिजः आपणं प्राविशत् । तस्य वणिजः मार्जारस्य भक्षणाय तं मूषिकं विक्रीतवान्। सः वणिक् दशमुष्टिपरिमितं चणकञ्च मूल्यत्वेन अयच्छत् ।

सः वैश्यपुत्रः तं चणकं भृष्टम् आदाय नगराद्बहिः कस्मिंश्चित् चतुष्पथे उपविश्य आतपक्लान्तेभ्यः काष्ठवाहकेभ्यः चणकं जलञ्च अदात् । प्रत्येकं काष्ठवाहकः मूल्यत्वेन काष्ठद्वयमयच्छत। सायं तानि काष्ठानि विपण्यां विक्रीय तेन धनेन चणकानेव पुनः अक्रीणात् ।अपरेद्युः तत्रैव गत्वा चणकान् जलञ्च तेभ्यः यथापूर्वमयच्छत्। एवं प्रभूतं काष्ठमलभत। तस्य विक्रयेण भूरि धनं प्राप। धनेन तेन काष्ठं सम्पूर्णं क्रीत्वा सञ्चयमप्यकुरुत।

यदृच्छया आगतया वृष्ट्या विपण्यामिन्धनं दुर्लभं सञ्जातम् । युवकः वणिक् काष्ठानि अधिकं मूल्यं स्वीकृत्य विक्रीणाति स्म। ततः सः एकं धान्यापणमेव प्रारभ्य धनार्जनमकरोत्। वाणिज्याभिवृद्ध्या सन्तुष्टः स सुवर्णेनैकं मूषिकं निर्माय विशाखिलाय समार्पयत्.। तद् दृष्ट्वा सः तमेवमपृच्छत्- "मूषकस्यसुवर्णप्रतिमाकुतः प्राप्ता? भवता निर्मिता वा? किमर्थं मह्यं समर्पितैषा?" प्रश्नानामुत्तरत्वेन सः पूर्ववृत्तान्तं विशदीचकार। तच्छ्रुत्वा साश्चर्यः प्रीतः विशाखिलः स्वपुत्रीम् उद्योगिने तस्मै प्रायच्छत्। तां परिणीय वैश्यपुत्रः मात्रा सह सुखेन कालमनयत्। ततः प्रभृतिसः मूषिकवर्तक इति नाम्ना प्रथितोऽभूत् । स उद्योगी भित्तिरहिते देशे चित्रं रचितवान्। सः निरन्तरश्रमेण महाधनिकस्सम्पन्नः ।

1 अभित्तौ चित्रकर्म

आसीत् ഉണ്ടായിരുന്നു. प्रतिभाननामके स्थाने പ്രതിഭാനമെന്നു പേരായ സ്ഥലത്ത് सोमदत्तो नामസോമദത്തനെന്ന് പേരുള്ള निपुणः श्रेष्ठी സമർഥനായ വ്യാപാരി.। सःഅദ്ദേഹം पुत्रस्यപുത്രന്റെ जननात्पूर्वं ജനനത്തിനുമുമ്പ് पञ्चत्वं प्रापमരണമടഞ്ഞു। तदैव അപ്പോൾതന്നെ लोभिनः ज्ञातयःദുരാഗ്രഹികളായ ബന്ധുക്കൾ तस्य അദ്ദേഹത്തിന്റെ धनं सर्वं എല്ലാ സമ്പത്തുക്കളും स्वायत्तीचक्रुःസ്വന്തമാക്കി। गर्भवती ഗർഭിണിയായ तस्य गृहिणी അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ स्वपितुर्मित्रस्य തന്റെ അച്ഛന്റെ സുഹൃത്തിന്റെ कुमारदत्तस्य കുമാരദത്തന്റെ भवने വീട്ടിൽ उषितवतीതാമസിച്ചു.। सा അവർ कालेन യഥാകാലം एकं पुत्रमसूत ഒരു പുത്രനെ പ്രസവിച്ചു.। अतीव क्लेशेन വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടുകൊണ്ട് सा അവർ तं അവനെ परिपालयति സ്മസംരക്ഷിച്ചു.। सा അവർ केनचनाध्यापकेनഒരധ്യാപകനെക്കൊണ്ട് पुत्रस्य മകന്റെ विद्याभ्यासमकारयच्चविദ്യാഭ്യാസത്തെ ചെയ്യിച്ചു.। पुत्रेणार्जितंമകനാൽ സമ്പാദിക്കപ്പെട്ട पाटवं സാമർഥ്യം ज्ञात्वा മനസ്സിലാക്കിയിട്ട് सा അവൾ एकस्मिन् दिने ഒരു ദിവസം तमेवमवदत्।അവനോട് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു."पुत्र, त्वं वैश्यपुत्रः खलु।മോനെ, നീ ഒരു വൈശ്യപുത്രനാണ്. अतः അതുകൊണ്ട് वाणिज्यं കച്ചവടം कुरुചെയ്യു.।अस्मिन् देशेഈ നാട്ടിൽ विशाखिलो नाम വിശാഖിലൻ എന്നു പേരായ कश्चन ഒരു वणिगस्तिകച്ചവടക്കാരനുണ്ട്। सः അയാൾ दरिद्रेभ्यः ദരിദ്രരായ स्वजातीयेभ्यः സ്വന്തം ജാതിക്കാർക്ക് वाणिज्यार्थं കച്ചവടത്തിനുവേണ്ടി मूलधनं മൂലധനം प्रददाति।നൽകുന്നുണ്ട് त्वयापि നീയും गत्वा പോയിട്ട് सः धनं अर्थ्यताम्"।അദ്ദേഹത്തോട് പണം ചോദിക്കുക

सः तत्क्षणमेव അവൻ അപ്പോൾത്തന്നെ विशाखिलगृहंവിശാഖിലന്റെ വീട്ടിലേക്ക് प्रातिष्ठतപുറപ്പെട്ടു.। युवके गृहं प्राप्ते യുവാവ് വീട്ടിലെത്തുമ്പോൾ तत्र അവിടെ सः वणिक् ആ കച്ചവടക്കാരൻ अन्यं മറ്റൊരു वैश्यपुत्रमेवं വൈശ്യപുത്രനെ ഇപ്രകാരം भर्त्सयन्नासीत्।ശകാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു." रे मूढ !വിഢ്ഢി, मया എന്നാൽ बहुवारं അനേകം തവണ तुभ्यं നിനക്ക് धनं दत्तम्പണം നൽകപ്പെട്ടു.। त्वं നീ न केवलं तत् अवर्धयःഒരിക്കൽപ്പോലും അത് വർധിപ്പിച്ചില്ല किन्तु മാത്രമല്ല सर्वं അത് മൊത്തവും व्यनाशयश्च നശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.। पश्य ! നോക്കു,अत्र ഇവിടെ कश्चन मृतः मूषिकश्शेते ഒരു ചത്ത എലി കിടക്കുന്നു.। त्वं നീ समर्थः चेद् സമർഥനാണെങ്കിൽ अनेनापि ഇതിനെക്കൊണ്ടുപോലും धनं सम्पादयितुं പണം സമ്പാദിക്കുന്നതിന് पारयसि"കഴിയും.। इति। एतत्छ्रुत्वा ഇത് കേട്ടുകൊണ്ട് सः सोमदत्तपुत्रःആ സോമദത്തന്റെ മകൻ तूष्णीमतिष्ठत्ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു.। समये किञ्चिदतीते സമയം അൽപം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ सः वाणिज्याय

അവൻ കച്ചവടത്തിനുവേണ്ട मूलधनत्वेन മൂലധനമായി विशाखिलं വിശാഖിലനോട് मृतं मूषिकमयाचत ചത്ത എലിയെ യാചിച്ചു.। स तु അയാളാകട്ടെ तं मूषिकं ആ എലിയെ सोपहासं പരിഹാസത്തോടുകൂടി तस्मै अदात् അവനായിക്കൊണ്ട് നൽകി.। ततः അവിടെ നിന്നും प्रतिनिवृत्तः മടങ്ങിയ सः वैश्यपुत्रः ആ വൈശ്യപുത്രൻ अपरस्य कस्यचन മറ്റേതോ ഒരു वणिजः കച്ചവടക്കാരന്റെ आपणं प्राविशत् കടയിൽ ചെന്നുകയറി.। तस्य वणिजः ആ കച്ചവടക്കാരന്റെ मार्जारस्य പൂച്ചയ്ക്ക് भक्षणाय ഭക്ഷണത്തിനായിക്കൊണ്ട് तं मूषिकं ആ എലിയെ विक्रीतवान् വിറ്റു.। सः वणिक् ആ കച്ചവടക്കാരനാകട്ടെ दशमुष्टिपरिमितं പത്തുപിടിയിലൊതുങ്ങുന്ന चणकञ्च കടല मूल्यत्वेन വിലയായി अयच्छत् നൽകി.।

सः वैश्यपुत्रः ആ വൈശ്യപുത്രൻ तं चणकं ആ കടലയെ भृष्टम् വേവിച്ച് आदाय എടുത്തിട്ട് नगराद्बहिः നഗരത്തിൽനിന്നും പുറത്ത് कस्मिंश्चित् चतुष्पथे ഒരു നാൽക്കവലയിൽ उपविश्य ഇരുന്നിട്ട് आतपक्लान्तेभ्यः വെയിലേറ്റു ക്ഷീണിച്ച काष्ठवाहकेभ्यः വിറക്ചുമട്ടുകാർക്ക് चणकं जलञ्च കടലയും വെള്ളവും अदात् നൽകി । प्रत्येकं काष्ठवाहकः വിറക്ചുമട്ടുകാർ ഓരോരുത്തരും मूल्यत्वेन വിലയായി काष्ठद्वयमयच्छत രണ്ട് വിറകുകമ്പുകൾവീതം നൽകി.।सायं വൈകിട്ട് तानि काष्ठानि ആ വിറകുകൾ विपण्यां അങ്ങാടിയിൽ विक्रीय വിറ്റിട്ട് तेन धनेन ആ പണം കൊണ്ട് चणकानेव കടലതന്നെ पुनः अक्रीणात् പിന്നെയും വാങ്ങി।अपरेद्युः പിറ്റേന്ന് तत्रैव അവിടെത്തന്നെ गत्वा ചെന്നിട്ട് चणकान् जलञ्च കടലയും വെള്ളവും तेभ्यः അവർക്ക് यथापूर्वमयच्छत् മുന്നെത്തെപ്പോലെ നൽകി। एवं ഇപ്രകാരം प्रभूतं ധാരാളം काष्ठमलभत വിറകുകൾ ലഭിച്ചു.। तस्य അവയുടെ विक्रयेण വിൽപനയിലൂടെ भूरि ഒരുപാട് धनं പണം प्राप വന്നുചേർന്നു.। धनेन तेन ആ പണം കൊണ്ട് काष्ठं सम्पूर्णं വിറക് മൊത്തമായി क्रीत्वा വാങ്ങിയിട്ട് सञ्चयमप्यकुरुत ശേഖരവും ഉണ്ടാക്കി।

यदृच्छया അവിചാരിതമായി आगतया വന്ന वृष्ट्या മഴയാൽ विपण्यामिन्धनं അങ്ങാടിയിൽ വിറക് दुर्लभं सञ्जातम् കിട്ടാൻ ഇല്ലാതെയായി.। युवकः वणिक् യുവാവായ കച്ചവടക്കാരൻ काष्ठानि വിറകുകൾ अधिकं मूल्यं അധിക വില स्वीकृत्य വാങ്ങിയിട്ട് विक्रीणाति स्म വിറ്റു തുടങ്ങി.। ततः അങ്ങിനെ सः അയാൾ एकं धान्यापणमेव ഒരു പലചരക്കുകട തന്നെ प्रारभ्य തുടങ്ങിയിട്ട് धनार्जनमकरोत् ധനം സമ്പാദിച്ചുതുടങ്ങി। वाणिज्याभिवृद्ध्या കച്ചവടത്തിന്റെ പുരോഗതിയിൽ सन्तुष्टः स സന്തുഷ്ടനായ അയാൾ सुवर्णेनैकं സ്വർണം കൊണ്ടൊരു मूषिकं എലിയെ निर्माय ഉണ്ടാക്കിച്ചിട്ട് विशाखिलाय വിശാഖിലനായിക്കൊണ്ടു समार्पयत् സമർപിച്ചു.। तद् दृष्ट्वा അതു കണ്ടിട്ട് सः അയാൾ तमेवमपृच्छत्- അവനോട് ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു. “ मूषकस्य എലിയുടെ सुवर्णप्रतिमा സ്വർണപ്രതിമ कुतः प्राप्ता? എവിടെനിന്നാണ്

ലഭിച്ചത്?भवता निर्मिता वा ?താങ്കൾ നിർമിച്ചതാണോ? किमर्थं എന്തുകൊണ്ടാണ് मह्यं എനിക്ക് समर्पितैषा ?” സമർപിച്ചത് ഇതിനെ? प्रश्नानामुत्तरत्वेन ചോദ്യങ്ങൾക്കുത്തരമായി सः അയാൾ पूर्ववृत्तान्तं മുമ്പ് നടന്നകാര്യങ്ങൾ विशदीचकार വിശദീകരിച്ചു.। तच्छ्रुत्वा അതു കേട്ടിട്ട് साश्चर्यः ആശ്ചര്യത്തോടുകൂടി प्रीतः സന്തുഷ്ടനായ विशाखिलः വിശാഖിലൻ स्वपुत्रीम् തന്റെ പുത്രിയെ उद्योगिने तस्मै അധ്വാനശീലനായ അവനായിക്കൊണ്ട് प्रायच्छत् നൽകി। तां അവളെ परिणीय വിവാഹം ചെയ്തിട്ട് वैश्यपुत्रः വൈശ്യപുത്രൻ मात्रा सह അമ്മയോടും കൂടി सुखेन സുഖമായി कालमनयत् കാലം നയിച്ചു.। ततः प्रभृति അന്ന് മുതൽക്ക് सः അയാൾ मूषिकवर्तक മൂഷികവ്യാപാരി इति नाम्ना എന്നപേരിൽ प्रथितोऽभूत् പ്രസിദ്ധനായിത്തീർന്നു.।

स उद्योगी ആ പരിശ്രമശാലി भित्तिरहिते देशे ചുമരില്ലാത്തിടത്ത് चित्रं ചിത്രം रचितवान् വരച്ചവനായിത്തീർന്നു.। सः അയാൾ निरन्तरश्रमेण നിരന്തരപരിശ്രമം കൊണ്ട് महाधनिकस्सम्पन्नः കോടീശ്വരനായിത്തീർന്നു.।

....

पदच्छेदः

कालमनयत्	कालम् + अनयत्
काष्ठद्वयमयच्छत	काष्ठद्वयम् + अयच्छत।
काष्ठमलभत	काष्ठम् + अलभत।
किञ्चिदतीते	किञ्चिद् +अतीते
केनचनाध्यापकेन	केनचन+अध्यापकेन
चणकञ्च	चणकं+ च
चणकानेव	चणकान् + एव।
तत्रैव	तत्र + एव।
तमेवमपृच्छत्	तम् + एवम् + अपृच्छत्
तमेवमवदत्।	तम्+ एवम् +अवदत्।
तच्छ्रुत्वा	तत् + श्रुत्वा
जननात्पूर्वं	जननात्+ पूर्वं
तत्क्षणमेव	तत् + क्षणम्+ एव
तदैव	तदा + एव
त्वयापि	त्वया + अपि
तूष्णीमतिष्ठत्	तूष्णीम् + अतिष्ठत्
धान्यापणमेव	धान्यापणम् + एव
धनार्जनमकरोत्	धनार्जनम् + अकरोत्
पुत्रमसूत	पुत्रम् +असूत
पुत्रेणार्जितं	पुत्रेण+ आर्जितं
प्रश्नानामुत्तरत्वेन	प्रश्नानाम् + उत्तरत्वेन
मूषिकमयाचत	मूषिकम् + अयाचत
यथापूर्वमयच्छत्	यथापूर्वम् + अयच्छत्।
विपण्यामिन्धनं	विपण्याम् + इन्धनं
वैश्यपुत्रमेवं	वैश्यपुत्रम्+ एवम्
समर्पितैषा	समर्पिता+ एषा
सुवर्णेनैकं	सुवर्णेन + एकं
स्वपितुर्मित्रस्य	स्वपितुः+ मित्रस्य

നാമപദങ്ങൾ – ഈ പാഠത്തിൽ ഒന്നിലധികം തവണ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ള സർവ നാമ ശബ്ദങ്ങൾ **[PRONOUNS]** പട്ടികയായി താഴെ നൽകുന്നു.പാഠത്തിലെ പ്രയോഗങ്ങൾ വലുതാക്കി കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

दकारान्तः पुं० लि०

तद् [HE / THAT] **शब्दः।**

वि०	*ए.व*	*द्वि.व*	*ब.व*
प्र	**सः**	तौ	ते
द्वि	**तम्**	तौ	तान्
तृ	**तेन**	ताभ्याम्	तैः
च	**तस्मै**	ताभ्याम्	**तेभ्यः**
प	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
ष	**तस्य**	तयोः	तेषाम्
स	तस्मिन्	तयोः	तेषु

दकारान्तः स्त्री० लि०

तद् [SHE / THAT] **शब्दः।**

वि०	*ए.व*	*द्वि.व*	*ब.व*
प्र	**सा**	ते	ताः
द्वि	**ताम्**	ते	ताः
तृ	तया	ताभ्यां	ताभिः
च	तस्यै	ताभ्यां	ताभ्यः
प	तस्याः	ताभ्यां	ताभ्यः
ष	तस्याः	तयोः	तासाम्
स	तस्याम्	तयोः	तासु

दकारान्तः पुं लि० युष्मद् [YOU] **शब्दः।**

ए.व	*द्वि.व*	*ब.व*
त्वम्	युवाम्	यूयम्
त्वाम् **[**त्वा**]**	युवाम् **[** वाम् **]**	युष्मान् **[** वः**]**
त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
तुभ्यम् **[**ते**]**	युवाभ्याम् **[**वाम् **]**	युष्मभ्यम् **[**वः**]**
त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
तव **[**ते**]**	युवयोः **[**वाम्**]**	युष्माकम् **[**वः**]**
त्वयि	युवयोः	युष्मासु

दकारान्तः अस्मद् [I] **शब्दः।**

ए.व	द्वि.व	ब.व
अहम्	आवाम्	वयम्
माम् **[**मा**]**	आवाम् **[** नौ **]**	अस्मान् **[** नः**]**
मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
मह्यम् **[**मे**]**	आवाभ्याम् **[** नौ **]**	अस्मभ्यम्**[** नः**]**
मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्
मम **[**मे**]**	आवयोः **[** नौ **]**	अस्माकम् **[** नः**]**
मयि	आवयोः	अस्मासु

ക്രിയാപദങ്ങൾ [VERBS]

Present tense [लट्]	**Past tense [लङ्]**		
अस्ति	अकरोत्	अयाचत	प्राविशत्
परिपालयति	अकुरुत	अलभत	विशदीचकार
पारयसि	अक्रीणात्	अवदत्।	समार्पयत
प्रददाति	अदात्	अवर्धयः	स्वायत्तीचक्रुः
विक्रीणाति	अनयत्	असूत	व्यनाशय
Imperative Mood	अपृच्छत्-	आसीत्	
[लोट्]	अभूत्	प्रातिष्ठत	
कुरु	अयच्छत्	प्राप	

अव्ययानि [INDECLINABLE WORD / ADVERBS]

क्त्वान्तानि	**ल्यबन्तानि**	**तुमुन्नन्तानि**
श्रुत्वा	परिणीय	सम्पादयितुं
ज्ञात्वा	उपविश्य	
गत्वा	विक्रीय	
क्रीत्वा	स्वीकृत्य	
दृष्ट्वा	प्रारभ्य	

व्याकरणप्रयोगाः [GRAMMATICAL USAGES]

സംസ്കൃതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഏതുക്ലാസിലും ഏതുപരീക്ഷയ്കും പൊതുവായി ചോദിക്കപ്പെടാവുന്ന , പ്രത്യേകിച്ചും ഒന്നാമത്തെ പാഠവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ചില വ്യാകരണ പ്രയോഗങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

मात्रा सह सुखेन कालमनयत्।

കൂടെ എന്നർഥം വരുന്ന सह,साकं, समं, सार्धम् എന്നിവ തൃതീയവിഭക്തിയിലുള്ള പദങ്ങളുടെ കൂടെ മാത്രമേ പ്രയോഗിക്കാവൂ.

१ मात्रा सह सुखेन कालमनयत्।

२ मृत्तिकया सह योजयेत्

३ अपराह्णाङ्कितबिन्दुना सह योजयित्वा रेखां रचयेत्।

तस्मै अदात् / प्रायच्छत्।

നൽകുക എന്നർഥം വരുന്ന ददाति,यच्छति समर्पयति മുതലായ പദങ്ങളും അവയുടെ വിവിധകാലത്തിലുള്ള പ്രയോഗങ്ങളും ചതുർഥിവിഭക്തിയിലുള്ള പദങ്ങളുടെ കൂടെ മാത്രമേ പ്രയോഗിക്കാവൂ.

१ तस्मै अदात् / प्रायच्छत्।

२ सः दरिद्रेभ्यः स्वजातीयेभ्यः वाणिज्यार्थं मूलधनं प्रददाति।

३ आतपक्लान्तेभ्यः काष्ठवाहकेभ्यः चणकं जलञ्च अदात्।

४ विशाखिलाय समार्पयत्।

नगराद्बहिः।

बहिःഎന്നത് എപ്പോഴും പഞ്ചമീ വിഭക്തിയിലുള്ള പദങ്ങളുടെ കൂടെ മാത്രമേ പ്രയോഗിക്കാവൂ.

१ नगराद्बहिः।

द्विकर्मकधातवः

സാധാരണഗതിയിൽ ഒരു വാക്യത്തിൽ ഒരു കർത്താവും ഒരു കർമവും ഒരു ക്രിയയുമാണ് ഉണ്ടായിരിക്കുക. എന്നാൽ ചില വാക്യങ്ങളിൽ ചില പ്രത്യേക ക്രിയാപദങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ രണ്ട് കർമങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇത്തരം പദങ്ങൾ ദ്വികർമക ധാതുക്കൾ എന്നറിയപ്പെടുന്നു.

द्विकर्मकधातवः- दुह् -दोग्धि। याच्-याचते। पच् -पचति। दण्ड्-दण्डयति

रुध् -रुणद्धि। प्रच्छ्-पृच्छति। चि-चिनोति। ब्रू -ब्रूते

शास्- शास्ति। जि-जयति।मन्थ्-मथ्नाति। मुष्-मुष्णाति।

नी - नयति।हृ-हरति। कृष्- कर्षति। वह्- वहति।

എന്നീ പതിനാറ് ധാതുക്കളും ഇവയുടെ അർഥം വരുന്ന മറ്റ് ധാതുക്കളും ദ്വികർമക ധാതുക്കൾ എന്നറിയപ്പെടുന്നു.

सः विशाखिलं मृतं मूषिकम् अयाचत

തന്നിരിക്കുന്ന ഉദാഹരണത്തിൽ അവൻ കർത്താവും അയാചത ക്രിയയുമാണ്.

യാചിക്കുന്നത് ആരോടാണ്,യാചിക്കുന്നത് എന്തിനെയാണ് എന്നീ രണ്ട് ചോദ്യങ്ങളുടെ ഉത്തരമാണ് രണ്ട് കർമപദങ്ങളായി വരുന്നത്. യാചിക്കുന്നത് വിശാഖിലനോട് ആകയാൽ विशाखिलं എന്നതും യാചിക്കുന്നത് മൂഷികനെ ആകയാൽ मूषिकम् എന്നതും കർമപദങ്ങൾ ആകുന്നു.

NOTES:

पञ्चत्वम्-മരണം.മരണത്തോടുകൂടി മനുഷ്യശരീരത്തിലുള്ള ഭൂമി ജലം അഗ്നി വായു ആകാശം എന്നീ പഞ്ചഭൂതാംശങ്ങൾ അതാത് ഭൂതങ്ങളിലെക്ക് ലയിക്കുന്നു.ഈ അവ സ്ഥയാണ് पञ्चत्वम् എന്നതുകൊണ്ട് ഉദ്ദശിക്കുന്നത്.

लोभिनः അത്യാഗ്രഹികൾ

ज्ञातयः അച്ഛന്റെ ബന്ധുക്കൾ

परिपालयति स्म ഭൂതകാലാർഥം ലഭിക്കുവാൻ വർത്തമാനകാലത്തിനോട് **स्म** ചേർക്കുന്നു. Present tense + स्म = Past tense

त्वं वैश्यपुत्रः खलु। अतः वाणिज्यं कुरु। ഭാരതീയജാതിസമ്പ്രദായത്തിൽ പ്രധാനമായി നാലുജാതികളാണ് ഉള്ളത്. ബ്രാഹ്മണൻ,ക്ഷത്രിയൻ, വൈശ്യൻ, ശൂദ്രൻ എന്നീ നാല് വർണങ്ങൾ ചാതുർവർണ്യം എന്നും അറിയപ്പെട്ടിരുന്നു.ഓരോ ജാതിക്കാരും ചെയ്യേണ്ടുന്ന തൊഴിലുകളും വ്യത്യസ്തങ്ങളായിരുന്നു. ചാതുർവർണ്യത്തെക്കുറിച്ച് ഭഗവദ്ഗീതയിൽ വിശദമായ പരാമർശങ്ങൾ

ഉണ്ട്. മനുസ്മൃതിപോലുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങളിലും ജാതിവ്യവസ്ഥയെക്കുറിച്ചുള്ള പരാമർശങ്ങൾ ഏറെയുണ്ട്.

ജാതിധർമങ്ങൾ

ബ്രാഹ്മണൻ	ക്ഷത്രിയൻ	വൈശ്യൻ	ശൂദ്രൻ
അധ്യാപനം യാഗംചെയ്യിക്കൽ ദാനം വാങ്ങുക	അധ്യാപനം യാഗം ചെയ്യൽ പ്രജാപരിപാലനം	ഗോരക്ഷ കൃഷി വാണിജ്യം ധനവ്യാപാരം	മറ്റ് മൂന്ന് ജാതിക്കാരുടെയും സേവകൻ

പഠനപ്രവർത്തനങ്ങൾ

1 Refe: Textbook page: 10,11,12

त्वं वैश्यपुत्रः खलु। अतः वाणिज्यं कुरु। सः दरिद्रेभ्यः स्वजातीयेभ्यः वाणिज्यार्थं मूलधनं प्रददाति। - इति प्रस्तावस्य इदानींतनकाले साधुतामधिकृत्य कक्ष्यायां चर्चां करोतु लिखित्वा अवतारयतु।

പ്രവർത്തനം– അടിവരയിട്ട വാക്യങ്ങൾ ശ്രദ്ധാപൂർവം വായിക്കുക.ഓരോ വാക്യത്തെയും വിശകലനം ചെയ്യുക. നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ ഗ്രൂപ്പിൽ ചർച്ച ചെയ്ത് ക്രോഡീകരിച്ച് ക്ലാസിൽ അവതരിപ്പിക്കുക.

വാക്യം 1 – त्वं वैश्यपुत्रः खलु।

വിദ്യാഭ്യാസത്തിനുശേഷം എന്തുതൊഴിൽ ചെയ്യണമെന്ന് സംശയിച്ചുനിന്ന മകനെ, त्वं वैश्यपुत्रः खलु। എന്ന പ്രയോഗത്തിലൂടെ ഉയർന്നജോലികളെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കാൻ അവന് അർഹതയില്ലെന്നും ജാതിയിൽ അവൻ താഴെക്കിടയിലാണെന്നും ഓർമിപ്പിക്കുന്നതാണ് ഈ വാക്യം. ആധുനികസമൂഹത്തിൽ ഒരു തൊഴിലും ജാതി അടിസ്ഥാനത്തിലോ സ്ത്രീ/പുരുഷ അടിസ്ഥാനത്തിലോ വിഭജിക്കപ്പെടുന്നില്ല എന്ന് ഉദാഹരണസഹിതം സമർഥിക്കണം.(വനിതാ ഡ്രൈവർ,കണ്ടക്ടർ,പോലീസ്,പട്ടാളം,തെങ്ങുകയറ്റം മുതലായവ ഉദാഹരണമായെടുക്കാം.)

വാക്യം 2 अतः वाणिज्यं कुरु।

ഈ വാക്യം സ്വന്തം കുലത്തൊഴിലിനെക്കുറിച്ച് ഓർമിപ്പിക്കുന്നു.ബിരുദധാരികളായ എല്ലാവരും ഉയർന്ന നിലയിലുള്ള തൊഴിൽസാധ്യതകളെക്കുറിച്ചാണ് എപ്പോഴും ചിന്തിക്കുന്നത്. സ്വയംതൊഴിലുകളെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കുകയും അവയിലേർപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നവർ താരതമ്യേന കുറവാണ്. രണ്ടാമത്തെ വാക്യത്തിലൂടെ സ്വയംതൊഴിലിലൂടെ ജീവിതമാർഗം കണ്ടെത്തുവാനുള്ള ഉപദേശമാണ് നമുക്ക് ലഭിക്കുന്നത്.

വാക്യം 3 सः दरिद्रेभ्यः स्वजातीयेभ्यः वाणिज्यार्थं मूलधनं प्रददाति।

വിദ്യാഭ്യാസമായാലും തൊഴിലായാലും ഇന്നത്തെ സമൂഹത്തിൽ അവയെല്ലാം തന്നെ ജാതി മത വർഗീയസംഘടനകൾ വീതം വെച്ചെടുക്കുന്നതാണ് നാം നിത്യേന കണ്ടുവരുന്നത്. ഈ രീതി ശരിയാണോ? രണ്ടായാലും എന്തുകൊണ്ട് എന്ന

मूल्यनिर्णयः

खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानामुत्तरं लिखत।

आसीत् प्रतिभाननामके स्थाने सोमदत्तो नाम निपुणः श्रेष्ठी । सः पुत्रस्य जननात्पूर्वं पञ्चत्वं प्राप। तदैव लोभिनः ज्ञातयः तस्य धनं सर्वं स्वायत्तीचक्रुः। गर्भवती तस्य गृहिणी स्वपितुर्मित्रस्य कुमारदत्तस्य भवने उषितवती। सा कालेन एकं पुत्रमसूत । अतीव क्लेशेन सा तं परिपालयति स्म। सा केनचनाध्यापकेन पुत्रस्य विद्याभ्यासमकारयच्च। पुत्रेणार्जितं पाटवं ज्ञात्वा सा एकस्मिन् दिने तमेवमवदत्। "पुत्र, त्वं वैश्यपुत्रः खलु। अतः वाणिज्यं कुरु।अस्मिन् देशे विशाखिलो नाम कश्चन वणिगस्ति। सः दरिद्रेभ्यः स्वजातीयेभ्यः वाणिज्यार्थं मूलधनं प्रददाति। त्वयापि गत्वा सः धनं अर्थ्यताम्"।

१ सोमदत्तः कः आसीत्?

२ गर्भवती गृहिणी कुत्र वासमकरोत्?

३ त्वं वैश्यपुत्रः खलु। अतः वाणिज्यं कुरु। कस्याः वचनमिदम्?

४ विशाखिलस्य सविशेषता का?

५ खण्डिकातः क्त्वान्तानि अव्ययानि उद्धृत्य लिखत।

६ अस्यां खण्डिकायां सामर्थ्यम् इत्यर्थे प्रयुक्तं पदं किम्? ६

अधोदत्तं वाक्यं पठित्वा सप्तककारानुपयुज्य प्रश्नवाचकान् लिखतु। ३

(सप्तककाराः - किं, कति,कदा कुत्र,किमर्थम् , कुतः , कथम्)

समये किञ्चिदतीते सः वाणिज्याय मूलधनत्वेन विशाखिलं मृतं मूषिकमयाचत।

सन्धिच्छेदं लिखत। १

विद्याभ्यासमकारयच्च।

। कृषिः मानवजीवातुः ।

आमुखम्

भारते वैदिककालादारभ्यैव कृषेः पशुपालनस्य च मानवजीवनसंरक्षणे संस्कृतीनां विकासे च मुख्यं स्थानंकल्पितमासीत्।बृहत्संहितायां प्रतिपादितानां वृक्षरोपणपालनविधीनां परिचायनमेवास्यैककस्योद्देश्यम्।

।। वृक्षरोपणविधयः।।

कणिमङ्गलदेशीया കണിമംഗലത്തുകാരിയായ आर्या ആര്യാ नवम्यां ഒൻപതാം कक्ष्यायां ക്ലാസിൽ पठति പഠിക്കുന്നു.। तस्याः അവളുടെ विद्यालये വിദ്യാലയത്തിൽ प्राचीनां कृषिरीतिम् अधिकृत्य പ്രാചീനകൃഷിരീതികളെക്കുറിച്ച് कामपि ഒരു सङ्गोष्ठीं സെമിനാർ प्रचालयितुं നടത്തുന്നതിന് विद्यालयीयकार्षिकपरिषदा സ്കൂൾ കാർഷിക ക്ലബ്ബിനാൽ निश्चितम् നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടു.। संगोष्ठ्यां സെമിനാറിലേക്ക് प्रबन्धं പ്രബന്ധം रचयितुम् എഴുതുന്നതിന് उद्युक्तैः തയ്യാറായിട്ടുള്ള सुहृद्भिस्समम् സുഹൃത്തുക്കളോടുകൂടി आर्या ആര്യ कर्षकरत्नं पुरस्कारेण കർഷക രത്നം അവാർഡിനാൽ आदृतस्य ആദരിക്കപ്പെട്ട संस्कृतपण्डितस्य സംസ്കൃതപണ്ഡിതനായ पितामहस्य മുത്തച്ഛന്റെ समीपं അരുകിൽ प्राप्ता എത്തിച്ചേർന്നു.। तेषां അവരുടെ सम्भाषणं സംഭാഷണം शृणोतु കേൾക്കുക।

आर्या सुहृदश्च - नमो നമസ്കാരം भवते।അങ്ങേയ്ക്

पितामहः - स्वस्त्यस्तु മംഗളം ഭവിക്കട്ടെ।आयान्तु വരിക। आर्ये ആര്യേ बालाः കുട്ടികളേ यूयं നിങ്ങൾ किमर्थम् എന്തിനുവേണ്ടി आगताः വന്നു?।

आर्या - पितामह മുത്തച്ഛാ ! वयं ഞങ്ങൾ प्राचीनां പ്രാചീനമായ कृषिरीतिम् കൃഷിരീതികളെ अधिकृत्य കുറിച്ച് ज्ञातुम् അറിയുന്നതിന് इच्छामः ആഗ്രഹിക്കുന്നു.

पितामहः - कांस्कान् ഏതൊക്കെ विषयान् വിഷയങ്ങളെയാണ് ज्ञातुम् അറിയുന്നതിന് इच्छथ? ആഗ്രഹിക്കുന്നത്?

अर्जुनः - वृक्षरोपण വൃക്ഷങ്ങൾ നടുന്നതിനും पालन സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും (ഉള്ള) विधिमधिकृत्य വിധികളെക്കുറിച്ച് भारतीयग्रन्थेषु ഭാരതീയഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ कुत्रापि എവിടെയെങ്കിലും यत्किमपि എന്തെങ്കിലും प्रतिपादितमस्ति वा? പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടോ?

पितामहः - आम् ആം।तत्सम्बन्धिनः അത് സംബന്ധിച്ചുള്ള परामर्शाः പരാമർശങ്ങൾ बृहत्संहितायाम् ബൃഹത്സംഹിതയിൽ उपलभ्यते ലഭിക്കുന്നുണ്ട്।

आर्या - बृहत्संहिता ! ബൃഹത്സംഹിതയോ? सा അത് केन ആരാൽ विरचिता? എഴുതപ്പെട്ടതാണ്

कृषिःमानवजीवातुः। वृक्षरोपणविधयः।।

पितामहः - श्रीवराहमहिराचार्येणശ്രീ വരാഹമിഹിരാചാര്യരാൽ विरचितो എഴുതപ്പെട്ടതാണ് अयं ग्रन्थःഈ ഗ്രന്ഥം। ग्रन्थेऽस्मिन् ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ वृक्षायुर्वेद ।नामके വൃക്ഷായുർവേദമെന്ന് പേരുള്ള अध्याये അധ്യായത്തിൽ वृक्षरोपणपालनविधयः വൃക്ഷങ്ങൾ നടുന്നതിനും സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും ഉള്ള വിധികൾ प्रतिपादिताः।പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

गायत्री - वृक्षादीनां മരങ്ങളുടെ रोपणं നടീലിനെക്കുറിച്ച് तत्र അവിടെ कथं എങ്ങിനെയാണ് (എന്താണ്) प्रतिपाद्यते ?പറയുന്നത്?

पितामहः - वृक्षरोपणाय മരങ്ങൾ നടുന്നതിനുവേണ്ടി प्रथमतः ഒന്നാമതായി सस्यक्षेत्रं കൃഷിയിടം सज्जीकरणीयम् ഒരുക്കേണ്ടതുണ്ട്. । तच्च क्षेत्रं ആ ഭൂമിയാകട്ടെ मृदु मृत्तिकायुक्तं മൃദുവായമണ്ണോട് കൂടിയത് भवेत्ആകണം। प्रथमं ആദ്യം तत्र അവിടെ तिलानि എള്ള് वप्तव्यानि വിതയ്കണം.। यदा എപ്പോൾ तानि അവ पुष्यन्ति മുളയ്കുന്നുവോ तदा അപ്പോൾ उपमृद्य കിളച്ച് मृत्तिकया सह മണ്ണിനോടുകൂടി योजयेत् ചേർക്കണം। एवं ഇപ്രകാരം पुष्टीकृते പുഷ്ടിപ്പെടുത്തിയ क्षेत्रे കൃഷിയിടത്തിൽ बालवृक्षरोपणं कर्तव्यम् തൈചെടികൾ നടേണ്ടതാണ്.। शुचिः भूत्वा (സ്വയം) വൃത്തിയായി वृक्षस्य ചെടിക്ക് स्नानुलेपनैः സ്നാനം അനുലേപനം (എന്നിവയ്കുശേഷം.) पूजां कृत्वा പൂജയെ ചെയ്തിട്ട് रोपयेत् നടണം। अनेन प्रकारेण ഇപ്രകാരം रोपितःനട്ട बालवृक्षःതൈ तैरेव पत्रैः सह ഇലകളോട്കൂടിवर्धते വളരുന്നു.न शुष्यति ഉണങ്ങുകയില്ല।

राजीवः - आरामे പൂന്തോട്ടത്തിൽ रोपणीयाःനടേണ്ടുന്ന वृक्षाःചെടികൾ के ? ഏതൊക്കെയാണ്?

पितामहः - अशोकःഅശോക: अरिष्टःഉറുഞ്ചി शिरीषःവാക. पुन्नागःപുന്നാഗം प्रियङ्गुःഞാഴൽ एते ഈ मङ्गलप्रदाःമംഗളകരങ്ങളായ वृक्षाः വൃക്ഷങ്ങൾ आरामेषु പൂന്തോട്ടത്തിലും .गृहं परितःവീടിന്റെചുറ്റുപാടിലും वा रोपणयोग्याः भवन्ति।നടുവാൻ യോഗ്യങ്ങളാണ്.

पितामहः - वृक्षाणां വൃക്ഷങ്ങളുടെ सेकविधिः സേചനവിധി कीदृशः ?എപ്രകാരമാണ്?

पितामहः - रोपिताः നട്ട वृक्षाःചെടികൾ ग्रीष्मे ഗ്രീഷ്മത്തിൽ सायं വൈകുന്നേരവും प्रातश्च രാവിലെയും हेमन्तेഹേമന്തത്തിലും शिशिरे चശിശിരത്തിലും दिनान्तरे ഒന്നിടവിട്ട ദിവസങ്ങളിലും वर्षासु अपि വർഷകാലത്ത് आलवाले നീർത്തടം शुष्के വരണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും सेक्तव्याःനനയ്കേണ്ടതാണ്.।

आर्या - पितामह ! മുത്തച്ഛ! अनूपे നീർവാർച്ചയുള്ളപ്രദേശങ്ങളിൽ जायमानाः ഉണ്ടാകുന്ന वृक्षाः വൃക്ഷങ്ങൾ के ? ഏതൊക്കെയാണ്?

पितामहः - जम्बूः ഞാവൽ वेतसः വഞ്ചി कदम्बः കടമ്പ് बीजपूरकः മാതളനാരകം द्राक्षा മുന്തിരി पनसः പ്ലാവ് इत्यादयः എന്നിവ बहूदके ധാരാളം വെള്ളമുള്ളിടങ്ങളിൽ जायन्ते ।ഉണ്ടാകുന്നു.

अर्जुनः - वृक्षाः ചെടികൾ देशान्तरं ദൂരദേശത്തേക്ക് नीत्वा अपि കൊണ്ടുപോയി रोपयितुं നടുന്നതിന് शक्यन्ते वा ? കഴിയുമോ?

पितामहः - आमूलाग्रं വേരുമുതൽ അഗ്രം വരെ घृतादिभिः നെയ്യ് മുതലായവ കൊണ്ട് लेपनं कृत्वा ലേപനം ചെയ്തിട്ട് देशान्तरं ദൂരദേശത്തേക്ക് नीत्वा अपि കൊണ്ടുപോയി रोपयितुं നടുന്നതിന് शक्यन्ते ।സാധിക്കുന്നതാണ്.

राजीवः - वृक्षाणां വൃക്ഷങ്ങളുടെ रोपणे നടീലിൽ कालनियमः കാലനിയമങ്ങൾ अस्ति किम् ? ഉണ്ടോ?

पितामहः - आम् അതെ.। अस्ति ഉണ്ട്.। अजातशाखान् ശാഖകൾ ഇല്ലാത്ത वृक्षान् മരങ്ങൾ शिशिरे ശിശിരത്തിലും जातशाखान् ശാഖകൾ ഉള്ളവ हेमन्ते ഹേമന്തത്തിലും महाशाखायुक्तान् വളരെയധികം ശാഖകളോട് കൂടിയവ वर्षासु च വർഷകാലത്തുമാണ് । रोपयेत् നടേണ്ടത്.।

आर्या - रोपणसमये നടുന്നസമയത്ത് वृक्षयोर्मध्ये ചെടികൾതമ്മിൽ कियद् എത്ര.अन्तरम् അകലം.आवश्यकम् ? ആവശ്യമുണ്ട്?

पितामहः - वृक्षयोर्मध्ये ചെടികൾക്കിടയിൽ अवरतः കുറഞ്ഞത് .द्वादशहस्तान्तरम् പന്ത്രണ്ട് അടി അകലം आवश्यकम् ആവശ്യമുണ്ട്। नोचेत् ഇല്ലങ്കിൽ तरवः മരങ്ങൾ अन्योन्यं അന്യോന്യം पत्रैः ഇലകളാലും .मूलैः വേരുകളാലും वा संपृक्ताः കൂടിപ്പിണഞ്ഞ് भवेयुः ഭവിച്ചേക്കാം। सम्यक् നല്ല फलं ഫലങ്ങളും न यच्छेयुः ।കിട്ടുകയില്ല.

अर्जुनः - इदानीं ഇപ്പോൾ सङ्करवृक्षाः സങ്കരവൃക്ഷങ്ങൾ रोप्यन्ते ।നടുന്നുണ്ട്.पूर्वं മുൻപ് तादृशं അത്തരം रोपणम् നടീൽ आसीद्वा ? ।ഉണ്ടായിരുന്നുവോ?

पितामहः - अथ किम् ? പിന്നെന്താ। काण्डरोप्याः തണ്ട് നട്ടുണ്ടാക്കേണ്ട वृक्षाः വൃക്ഷങ്ങൾ गोमयेन ചാണകം കൊണ്ട് प्रलेपिताः പൊതിഞ്ഞ് छिन्नमूलस्योपरि വേരറുത്തതിനുമുകളിൽ रोपिताःआसन् ചേർത്ത് നട്ടിരുന്നു. अथवा അതുകൂടാതെ स्कन्धं उत्कीर्य തണ്ട് തുളച്ച് छिन्ने स्कन्धे ആ ദ്വാരത്തിൽ अन्यस्य മറ്റൊരു वृक्षस्य ചെടിയുടെ स्कन्धः തണ്ട് संश्लेषितः യോജി

		ഷിക്കുകയും आसीत्।ചെയ്തിരുന്നു.
गायत्री	-	वृक्षादीनां ചെടികളുടെ रोगकारणानि രോഗകാരണങ്ങൾ कानि ?। എന്തൊക്കെയാണ്?
पितामहः	-	शीतेन തണുപ്പ് കൊണ്ടും वातेन കാറ്റ് കൊണ്ടും आतपेन ചൂട്കൊണ്ടും च रोगाः രോഗങ്ങൾ तेषु അവയിൽ जायन्ते।ഉണ്ടാകുന്നുണ്ട്. पाण्डुपत्रता ഇലകളുടെ വിളർച്ച प्रवालानाम् തളിരുകൾअवृद्धिः ഉണ്ടാകാതിരിക്കൽ शाखाशोषः കൊമ്പുണങ്ങൽ रसस्रावः കറയൊലിപ്പ് (മുതലായവ) च तेषु അവയിൽ दृश्यन्ते।കാണപ്പെടുന്നു.
गायत्री	-	रुग्णाः രോഗം ബാധിച്ച वृक्षाः വൃക്ഷങ്ങൾ कथं എങ്ങിനെയാണ് चिकित्सिता आसन्?ചികിത്സിക്കപ്പെട്ടിരുന്നത്?
पितामहः	-	आदौ ആദ്യം शस्त्रेण ആയുധംകൊണ്ട് व्रणविशोधनं മുറിവുണ്ടാക്കുകയും शुष्कशाखा कर्तनं ഉണങ്ങിയ ശാഖകൾ മുറിക്കുകയും च कुर्यात्। ചെയ്തിരുന്നു. तदनु അതിനുശേഷം विडङ्गघृत पङ्कमिश्रितेन വിഴാലരി,നെയ്യ്,ചളി എന്നിവയുടെ മിശ്രിതം കൊണ്ട് लेपनं ലേപനവും क्षीर संयुक्तेन പാൽചേർത്തുള്ള जलेन ജലത്താൽ सेचनं च നനയും रोगनिवारणाय രോഗനിവാരണത്തിനായി स्वीकृतमासीत्।സ്വീകരിച്ചിരുന്നു.
सर्वे	-	अस्माभिः ഞങ്ങളാൽ कृषिविषयकं കൃഷിവിഷയകമായി बहुविज्ञानमार्जितम्।ധാരാളം അറിവ് ആർജിക്കപ്പെട്ടു. वयं ഞങ്ങൾ धन्याः ധന്യരായി.
पितामहः	-	पुनर्दर्शमस्तु।വീണ്ടും കാണാനിടവരട്ടെ. मङ्गलानि മംഗളങ്ങൾ भवन्तु।ഭവിക്കട്ടെ.

.....................○o○o○..............

NOTES

नमो भवते।

നമഃ സ്വസ്തി സ്വാഹാ സ്വധാ അലം വഷട് എന്നിവ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ ചതുർഥീ വിഭക്തി ഉണ്ടായിരിക്കണം. गणपतये नमः। नमः शिवाय। മുതലായ ഉദാഹരണങ്ങൾ നോക്കുക.

ज्ञातुम् इच्छथ।

युष्मद् ശബ്ദം കർത്താവായിവരുന്ന വാക്യങ്ങളിൽ ക്രിയ മധ്യമ പുരുഷൻ ആയിരിക്കും.

इच्छति	इच्छतः	इच्छन्ति ।	(प्रथम पुरुषः)
इच्छसि	इच्छथः	इच्छथ ।	(मध्यम पुरुषः)
इच्छामि	इच्छावः	इच्छामः ।	(उत्तम पुरुषः)

वृक्षः।

വൃക്ഷ ശബ്ദത്തിന് വളരെ വിശാലമായ അർഥമാണ് കോശഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. പാഠത്തിൽ ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ മരം എന്ന അർഥം യോജിക്കാത്തതിനാൽ ചെടി എന്ന സാമാന്യ അർഥം മാത്രമാണ് ഇവിടെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നത്.

यदा – तदा ।

എപ്പോഴാണോ അപ്പോൾ എന്ന അർഥം വരുന്ന വാക്യങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കേണ്ടിവരുമ്പോൾ **यदा – तदा ।** ഉപയോഗിക്കുന്നു. यदा तानि पुष्यन्ति तदा उपमृद्य मृत्तिकया सह योजयेत् । यदा सूर्यः उदेति तदा पङ्कजानि विकस्न्ति।

मृत्तिकया **सह** योजयेत् ।

सह साकं समं सार्धं എന്നീ അവ്യയങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ തൃതീയാ വിഭക്തി ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഏതാനും പുല്ലിംഗ/ നപുംസക ശബ്ദങ്ങളുടെ തൃതീയാന്തം രൂപം താഴെ നൽകുന്നു.

अकारान्तः	बालेन	बालाभ्याम्	बालैः।
इकारान्तः	कविना	कविभ्याम्	कविभिः।
	पत्या	पतिभ्याम्	पतिभिः।
उकारान्तः	वायुना	वायुभ्याम्	वायुभिः।
ऋकारान्तः	पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः।
ओकारान्तः	गवा	गोभ्याम्	गोभिः।
किम् [Who]	केन	काभ्याम्	कैः।
इदम् [This]	अनेन	आभ्याम्	एभिः।
तद् [That]	तेन	ताभ्याम्	तैः।
यद्	येन	याभ्याम्	यैः।
युष्मद् [You]	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः।
अस्मद् [I]	मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः।

कृषिःमानवजीवातुः। वृक्षरोपणविधयः।

സ്ത്രീലിംഗ ശബ്ദങ്ങളുടെ തൃതീയാന്തം രൂപം

आकारान्तः	रमया	रमाभ्याम्	रमाभिः।
इकारान्तः	मत्या	मतिभ्याम्	मतिभिः।
ईकारान्तः	नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः।
उकारान्तः	धेन्वा	धेनुभ्याम्	धेनुभिः।
ऋकारान्तः	मात्रा	मातृभ्याम्	मातृभिः।
औकारान्तः	नावा	नौभ्याम्	नौभिः।
किम् [Who]	कया	काभ्याम्	काभिः।
इदम् [This]	अनया	आभ्याम्	आभिः।
युष्मद् [You]	तया	ताभ्याम्	ताभिः।

षड् ऋतवः।

शिशिरम्	[January 24 - March 22]	वसन्तम्	[March23 -May 20]
ग्रीष्मम्	[May21-July19]	वर्षा	[July 20 - September27]
शरत्	[September28 -November 25]	हेमन्तम्	[November 26 - January 23]

ഋതുക്കൾ ഭാരതീയ പഞ്ചാംഗങ്ങളിൽ കാണുന്നതും കേരളത്തിൽ അനുഭവപ്പെടുന്നതും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമുണ്ട്. ഇംഗ്ലീഷ് മാസങ്ങൾ പഞ്ചാംഗത്തിൽ കണ്ടതുപ്രകാരമാണ് ചേർത്തിരിക്കുന്നത്.തീയതികളിൽ മാറ്റം വന്നേക്കാം.

आमूलाग्रम्

അടിതൊട്ട് മുടിവരെ എന്ന അർഥത്തിൽ ഉള്ള പ്രയോഗം. നഖശിഖാന്തം പോലെ. ഇതുപോലുള്ള മറ്റ് പ്രയോഗങ്ങളാണ് ആസേതുഹിമാചലം , ആപാദചൂഡം , ആബാലവൃദ്ധം കേശാദിപാദം മുതലായവ.

गोमयः

പശുവിൽനിന്ന് കിട്ടുന്ന സാധനങ്ങൾക്ക് പൊതുവെ പറയുന്ന പേരാണ് ഗോമയം. എങ്കിലും ഗോമയത്തിന് ചാണകം എന്ന അർഥമാണ് പ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളത്. പശുവിൽനിന്ന് കിട്ടുന്ന ചാണകം , മൂത്രം, പാൽ , തൈര്, നെയ്യ് എന്നീ സാധനങ്ങൾ പഞ്ചഗവ്യം എന്നറിയപ്പെടുന്നു.

समस्तपदानि

पितामहः	पितुः पिता पितामहः।
बृहत्संहिता	बृहत् च संहिता ।

बालवृक्षः	बालः च असौ वृक्षः।
स्नानानुलेपनैः	स्नानं च अनुलेपनं च स्नानानुलेपनं,तैः।
सेकविधिः	सेकस्य विधिः सेकविधिः।
दिनान्तरे	दिनस्य अन्तरं दिनान्तरम्। तस्मिन् दिनान्तरे।
बहूदके	बहु उदकं वर्तते अत्र इति बहूदकः।तस्मिन् बहूदके।
देशान्तरम्	अन्यत् देशम् देशान्तरम्।
आमूलाग्रम्	मूलादारभ्य अग्रपर्यन्तम्।
अजातशाखा	शाखा न जाता इति अजातशाखा।

नूतनपदानि

भवते ।	आलवालः।	सम्पृक्तः।
कांस्कान्।	अनूपः।	गोमयः।
रोपणम्।	बहूदके।	स्कन्धम्
वप्तव्यानि।	अजातशाखान्।	उत्कीर्य।
उपमृद्य।	अवरतः।	कर्तनम्।

नूतनपदानाम् अर्थः अकारादिक्रमेण टिप्पणीपुस्तके लेखनीयः।

अव्ययपदानि

अधिकृत्य,	प्रचालयितुम् ,	रचयितुम्,	उपमृद्य,
भूत्वा,	कृत्वा,	नीत्वा,	रोपयितुम्,

(ल्यबन्त-तुमुन्नन्त-क्त्वान्तानाम् अव्ययानां पट्टिका करणीया।)

मूल्यनिर्णयः

I १. वृक्षादीनां रोपणं बृहत्संहितोक्तप्रकारं विशदयत। २

२.आरामे रोपणीयानां वृक्षाणां पट्टिकां कुरुत। १

३.वृक्षाणां सेकविधिः स्ववाक्यैः विशदयत। २

४.अनूपे जायमानानां वृक्षाणां पट्टिकां रचयत। १

II. वृक्षादीनां रोपणपालनविधीनधिकृत्य लघूपन्यासं लिखत। ४

सूचना-Paragraph I आमुखम्। (मानवजीवने वृक्षाणां स्वाधीनता।)

Paragraph II विषयोपस्थापनम् - (आधुनिकशास्त्रः बोटणी इति नाम्ना सस्यशास्त्रं पठन्ती। वराहमिहिराचार्यस्य बृहत्संहिता।वृक्षायुर्वेदः)

Paragraph III (आरामे रोपणीयाः वृक्षाः।वृक्षादीनां रोपणपालनविधिः-सेचन विधिः-सङ्करवृक्षाः-देशान्तरगमनम्-रोगाः-प्रतिविधयः)

Paragraph IV उपसंहारः।

गीतामृतम्

१ **त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा।**
सात्विकी राजसी चैव तामसी चेति तां शृणु।।
(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 2)

पदच्छेदः - See text book .

विग्रहः- See text book .

वाक्ययोजना(अन्वयः) -

देहिनां स्वभावजा सा श्रद्धा सात्विकी राजसी तामसी चेति त्रिविधा एव भवति । तां च शृणु।।

पदार्थः देहिनां ദേഹികളുടെ स्वभावजा സ്വഭാവത്തിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന सा श्रद्धा ആ ശ്രദ്ധ सात्विकी സാത്ത്വികം राजसी രാജസം तामसी താമസം चेति എന്ന് त्रिविधा एव മൂന്നു തരത്തിൽ മാത്രമാണ് भवति ഉണ്ടാകുന്നത്। तां च അതിനെക്കുറിച്ച് शृणु കേൾക്കു।।

ഭഗവദ്ഗീതോപനിഷത്തിലെ 17-ാം അധ്യായത്തിലെ 2,3,47,8, 9,10, 14,15,16 ശ്ലോകങ്ങളാണ് ഗീതാമൃതമെന്നപേരിൽ പാഠഭാഗത്തിലുള്ളത്. 17-ാം അധ്യായത്തിലെ ഒന്നാമത്തെ ശ്ലോകം മനുഷ്യരുടെ സ്വഭാവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അർജുനന്റെ ചോദ്യമാണ്. ആ ചോദ്യം പാഠത്തിൽ ഉൾപെടുത്തിയിട്ടില്ല.

सारः:- ശ്രദ്ധ സാത്ത്വികം രാജസം താമസം മൂന്ന് പ്രകാരത്തിലാണ് ഉണ്ടാകുന്നത്.

आशयः- सात्विकी राजसी तामसी चेति श्रद्धा त्रिप्रकारा भवति। सा देहिनां जन्मान्तर कृतधर्मादिसंस्कारादुत्पद्यते। अत एव स्वभावजा इत्युक्तः। सात्विकी देवपूजादि विषया भवति। राजसी यक्षादिपूजाविषया भवति। तामसी प्रेतपिशाचपूजाविषया च भवति।

२. **सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत।**
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः।।
(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 3)

पदच्छेद: - See text book page 24

अन्वयः भारत। सर्वस्य श्रद्धा सत्त्वानुरूपा भवति। अयं पुरुषो श्रद्धामयो भवति यो यच्छ्रद्धः सः स एव।

पदार्थः भारत।അർജുന! सर्वस्य എല്ലാവരുടെയും श्रद्धा ശ്രദ്ധാ सत्त्वानुरूपा സത്വത്തിന് അനുരൂപമായത്. (സത്വം വിശേഷാനുഭവങ്ങളോടുകൂടിയ മനസ്സ്) भवति ആകുന്നു. अयं ഈ पुरुषो പുരുഷൻ श्रद्धामयो

ശ്രദ്ധയുള്ളവൻ भवति ആകുന്നു. यो ആർക്ക് यच्छ्रद्धः യാതൊരു ശ്രദ്ധ യുണ്ടോ सः അവൻ स एव അതുതന്നെ ആകുന്നു.

ആശയം-- ശ്രദ്ധ എന്നുപറയുന്നത് ഒരു മാനസികാവസ്ഥ ആകുന്നു. അതു കൊണ്ട് തന്നെ ഓരോ വ്യക്തിയുടെയും മാനസികാവസ്ഥയ്ക് അനുസരിച്ചാകും ശ്രദ്ധ പ്രകടമാകുന്നത്. ശ്രദ്ധയോടുകൂടിയ ആൾക്കാരുടെ പ്രവർത്തികൾ അവ രുടെ ശ്രദ്ധയ്കനുസരിച്ചാകും പ്രാവർത്തികമാക്കപ്പെടുന്നത്. മാനസികമായി താഴ്ന്ന നിലയിൽനിൽക്കുന്ന ഒരാളുടെ പ്രവർത്തികളും അതുപോലെ താഴ്ന്ന നിലവാരത്തിലുള്ളതാകും.

विग्रहः- See text book page 23

Note: **भारत** -അർജുനനെ സംബോധനചെയ്യാൻ ഉപയോഗിച്ച പദം. മഹാഭാ രതത്തിൽ കൗരവപാണ്ഡവരിൽ ആരെയും സംബോധനചെയ്യാൻ ഈ പദം ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്.എങ്കിലും സന്ദർഭം കൊണ്ട് ഈ പദം അർജുനനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. **അർജുനപ്പത്ത്-** അർജുനഃ ഫൽഗുനോ ജിഷ്ണുഃ കിരീടീ ശ്വേതവാഹനോ ബീഭത്സ വിജയഃ പാർഥ സവ്യസാചീ ധനഞ്ജയഃ

पुरुषः। क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषः। १-४-३१ पुमांसः पञ्चजनाः पुरुषाः पूरुषा नरः।(२-७-१) पुरुषावात्ममानवौ।(३-३-२१८) എന്നിങ്ങനെ അമരകോ ശത്തിൽ പുരുഷപദത്തിന് മനുഷ്യൻ എന്നും ആത്മാവ് എന്നും അർഥം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും സന്ദർഭത്തിൽ മനുഷ്യൻ എന്ന അർഥം കൂടു തൽ യോജിക്കുന്നു.

३. **यजन्ते सात्त्विका देवान् यक्ष रक्षांसि राजसाः।**
प्रेतान् भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः।। (गीता Chapter 17-Sloka 4)

अन्वयः सात्त्विका देवान् यजन्ते। राजसाः यक्षरक्षांसि यजन्ते। अन्ये तामसा जनाः प्रेतान् भूतगणांश्च यजन्ते ।

पदार्थः सात्त्विका സാത്വികശ്രദ്ധയോട് കൂടിയവർ देवान् ദേവന്മാരെ यजन्ते ആരാധിക്കുന്നു.। राजसाः രാജസമായശ്രദ്ധയോട് കൂടിയവർ यक्षरक्षांसि യക്ഷന്മാരെയും രാക്ഷസവർഗങ്ങളെയും यजन्ते ആരാധിക്കുന്നു.। अन्ये മറ്റ് तामसा താമസമായശ്രദ്ധയോട് കൂടിയ जनाः ജനങ്ങൾ प्रेतान् പ്രേത ങ്ങളെയുംभूतगणांश्च ഭൂതഗണങ്ങളെയും यजन्ते ആരാധിക്കുന്നു.।

ആശയം— സാത്വികശ്രദ്ധയോട് കൂടിയവർ ദേവന്മാരെ ആരാധിക്കുന്നു. രാജ സമായ ശ്രദ്ധയോട് കൂടിയവർ യക്ഷന്മാരെയും രാക്ഷസവർഗങ്ങളെയും ആരാധിക്കുന്നു.। മറ്റ് താമസമായശ്രദ്ധയോട് കൂടിയ ജനങ്ങൾ പ്രേത

ങ്ങളെയുംഭൂതഗണങ്ങളെയും ആരാധിക്കുന്നു.।

Note: **यजन्ते।** (യജതി)ദേവപൂജാസംഗതികരണയജനദാനേഷു എന്ന് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ യാഗം ചെയ്യുക,കൂട്ടുചേരുക, കാഴ്ചവയ്കുക, കൊടുക്കുക എന്നീ അർഥങ്ങൾ ഉണ്ട്. എങ്കിലും സന്ദർഭത്തിൽ ദേവന്മാരെ ആരാധിക്കുന്നു എന്ന അർഥമാണ് കൂടുതൽ യോജിക്കുന്നത്.

यक्ष रक्षांसि। विद्याधरोप्सरो यक्षरक्षो गन्धर्वकिन्नराः।

पिशाचोगुह्यकस्सिद्धो भूतोऽमी देवयोनयः।। എന്ന് അമരകോശത്തിൽ (1-1-11) പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് യക്ഷൻ/രക്ഷസ്സ്/ ഭൂതഗണങ്ങൾ മുതലായവ താഴേത്തട്ടിലുള്ള ദൈവാംശങ്ങളാണ് എന്ന് മനസ്സിലാക്കണം.

प्रेतान्। प्रेतो भूतान्तरे पुंसि मृते എന്ന് മേദിനീകോശത്തിൽ കാണുന്നതിനാൽ സാധാരണജനങ്ങൾ പ്രേതം എന്നുപറഞ്ഞുവരുന്നഒരു വിശേഷസങ്കൽപം.

४. आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिविधो भवति प्रियः।
यज्ञस्तपस्तथा दानं तेषां भेदमिमं शृणु।।

(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 7)

अन्वयः- अपि सर्वस्य त्रिविधः आहारः प्रियः भवति। तथा यज्ञः तपः दानम् अपि त्रिविधः भवति। तेषां इमं भेदं शृणु।

पदार्थः- अपि കൂടാതെ सर्वस्य എല്ലാവർക്കും त्रिविधः മൂന്നുതരത്തിലുള്ള आहारः ആഹാരം प्रियः പ്രിയപ്പെട്ടത് भवति ആകുന്നു. । तथा അതുപോലെ यज्ञः യജ്ഞം तपः തപസ്സ് दानम् ദാനം अपि എന്നിവയും त्रिविधःമൂന്നുതരത്തിൽ भवति ആകുന്നു.। तेषांഅവയുടെ इमं ഈ भेदं ഭേദത്തിനെ शृणु കേൾക്കു.।

सारः- എല്ലാവരും മൂന്ന്തരത്തിലുള്ള ആഹാരങ്ങൾ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. അതുപോലെ യജ്ഞം തപസ്സ് ദാനം എന്നിവയും മൂന്നുതരത്തിൽ കാണപ്പെടുന്നു. അവയുടെ ഭേദങ്ങൾ കേട്ടുകൊള്ളു.

५. आयुः सत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः।
रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्विकप्रियाः।

(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 8)

अन्वयः- आयुः सत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्विकप्रियाः भवन्ति ।

पदार्थः- आयुःജീവിതകാലം सत्त्वंസ്വഭാവം बलंശക്തി आरोग्यंരോഗമില്ലാത്തഅവസ്ഥ सुखंആനന്ദം प्रीतिःസംതൃപ്തി (എന്നിവയെ) विवर्धनाःവർധിപ്പിക്കുന്നതും रस्याःരുചിയുള്ളതുംस्निग्धाः എണ്ണമയമുള്ളതും स्थिराദീർഘകാലം നില

നിൽക്കുന്നതും हृद्या മനസ്സിനിഷ്ടപ്പെട്ടതും ആയ आहाराः ആഹാരങ്ങൾ सात्विकप्रियाः സാത്വികന്മാർക്ക് പ്രിയങ്കരങ്ങൾ भवन्ति ആകുന്നു. ।

Note: Reference- അമരകോശം പാരമേശ്വരീ വ്യാഖ്യാനം,

നേഷനൽബുക്സ്റ്റാൾ,കോട്ടയം 20012001 September

आयुः 2/9/119[P592] आयु:जीवितकालः।आयुः -स.न. प्र. ए.व। जीवितकालः। अ.पु. प्र. ए.व ഇതു രണ്ടും ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന കാലത്തിന്റെപേര്

आरोग्यं 2/7/50 [P460] अनामयं स्यादारोग्यम्। अनामयम्-अ.न. प्र. ए.व । आरोग्यम्-अ.न. प्र. ए.व രോഗത്തിന്റ അഭാവം,രോഗമില്ലാത്തവന്റെ ഭാവം.ഇവ രണ്ടും രോഗമില്ലായ്മയുടെ പേര്.आरोग्यं रुङ्निवर्तनम्। (राजनिघण्टुः २० वर्गः)

सत्त्वं सत्त्वं गुणे पिशाचादौ हले द्रव्य**स्वभाव**योः എന്ന് മേദിനീകോശത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ സ്വഭാവം എന്ന അർഥം കൂടുതൽ യോജിക്കുന്നു.

रस्याः रसोपेताः। **स्निग्धाः** स्नेहवन्तः। **स्थिराः** चिरकालस्थायिनः। **हृद्याः** हृदयप्रियाः।

विग्रहवाक्यः- आयुः च सत्त्वं च बलं च आरोग्यं च सुखं च प्रीतिः च, आयुस्सत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिः। तासां विवर्धनाः-आयुस्सत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः।

६. **कट्वम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः।**
आहारा राजसस्येष्टा दुःखशोकामयप्रदाः।।
(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 9)

अन्वयः- कट्वम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः दुःखशोकामयप्रदाःआहारा राजसस्येष्टा भवन्ति।।

पदार्थः- कटुःഎരിവ് अम्लപുളി लवण ഉപ്പ്अत्युष्णവർധിച്ച ചൂട് तीक्ष्णവിഷസദൃശമായത് रूक्ष വരണ്ടത് विदाहिनःദാഹം ഉണ്ടാക്കുന്നത് दुःख മനഃക്ലേശം शोक പിന്നീട് വിഷമമുണ്ടാക്കുന്നത് आमयप्रदाःരോഗങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നത്.

विग्रहवाक्यः- दुःखं च शोकं च आमयं च प्रयच्छन्ति इति दुःखशोकामयप्रदाः।।

सारः- അമിതമായ എരിവ്,പുളി, ഉപ്പ് എന്നിവയും ചുട്ടുപൊള്ളുന്നചൂടോട് കൂടിയതും വിഷസ്വഭാവത്തോട് കൂടിയതും വർച്ചക്കും ദാഹത്തിനും മനഃക്ലേശ ത്തിനും രോഗങ്ങൾക്കും കാരണമാകുന്നതരത്തിലുള്ള ആഹാരങ്ങൾ രാജസ പ്രകൃതിക്കാർ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു.

Note: **षड् रसाः-** मधुर -अम्ल- लवण- कटु -कषाय- तिक्त इति।

उदाहरणानि यथा-

मधुरः- കരിമ്പ് മുതലായവ

अम्लः- മാതളനാരങ്ങ മുതലായവ

लवणः- സമുദ്രജലം മുതലായവ

कटुः - മുളക് മുതലായവ

कषायः- അടയ്ക്ക മുതലായവ

तिक्तः- വേപ്പ് മുതലായവ

Reference- രാജനിഘണ്ടുസഹിതോ ധന്വന്തരീയ നിഘണ്ടു. P.412

७. यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं च यत्।
उच्छिष्टमपि चामेध्यं भोजनं तामसप्रियम्।।

(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 10)

अन्वयः-यत् यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं अमेध्यं उच्छिष्टम् च तदपि तामसप्रियं भोजनम्।।

पदार्थः- यत् യാതൊന്ന് यातयामं പാകം ചെയ്ത് മൂന്ന് മണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞത് गतरसं രസം നഷ്ടപ്പെട്ടത് पूतिദുർഗന്ധമുള്ളത് पर्युषितं തലേദിവസംപാകം ചെയ്തത് अमेध्यंപൂജയ്ക് എടുക്കാത്തത് उच्छिष्टम् ഒരാൾ കഴിച്ചതിന്റെ ബാക്കി च तदपि അത്തരത്തിലുള്ളത് तामसप्रियं താമസപ്രകൃതക്കാർക്ക് പ്രിയങ്കരമായ भोजनम्।ആഹാരമാകുന്നു.

यामं യാമമെന്നാൽ ഏഴരനാഴികനേരം. ഒരു നാഴിക = 24 മിനിട്ട്;
7½ നാഴിക = 24X 7.5 = 180 മിനിട്ട് = 3 മണിക്കൂർ

पूति पूतिगन्धिस्तु दुर्गन्धः।। अमर० १/५/१४-P 143

पर्युषितं परित्यज्य स्वकालमुषितम्।

७. देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम्।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते।।

(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 14)

अन्वयः-देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवं ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते।।

पदार्थः- देवाःദേവന്മാർ द्विजाःബ്രാഹ്മണർ गुरवःഗുരുജനങ്ങൾ प्राज्ञाःജ്ഞാനികൾ (എന്നിവരെ) പൂജനം പൂജിക്കൽ शौचम् ശുചിത്വം आर्जवं ഋജുതാ ब्रह्मचर्यम् ബ്രഹ്മചര്യം अहिंसा അഹിംസാ च शारीरं ശാരീരികമായ तपः തപസ്സായി उच्यतेപറയപ്പെടുന്നു.।।

Note: आर्जवं നേരെ വാ നേരെ പോ എന്നരീതി.

ब्रह्मचर्यम् ബ്രഹ്മചര്യം ഗാർഹസ്ഥ്യം വാനപ്രസ്ഥം സംന്യാസം എന്നീ നാല് ആശ്രമാവസ്ഥയിൽ ആദ്യത്തേത്. ആഹാരം, യജ്ഞം, തപസ്സ്, ദാനം എന്നിവ മൂന്നുതരത്തിലുണ്ടെന്ന് आहारस्त्वपि ....भेदमिमं शृणु।। എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ പറഞ്ഞു. തുടർന്ന് സാത്വികം,രാജസം, താമസം എന്നീ ആഹാരഭേദങ്ങൾ വിശദീകരിച്ചു.തുടർന്ന് തപസ്സിന്റെ മൂന്ന് ഭേദങ്ങളെ വിശദീകരിക്കുന്നു. ശരീരം കൊണ്ട് , വാക്കുകൾ കൊണ്ട്, മനസ്സു കൊണ്ട്എന്ന്മൂന്നുതരത്തിൽതപസ്സ് വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.അതിൽ ആദ്യത്തേതായ കായികതപസ്സാണ് ഈ ശ്ലോകത്തിലൂടെ വിശദീകരിക്കപ്പെടുന്നത്.

വാക്കുകൾ കൊണ്ടുള്ള തപസ്സ്,

७. **अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्।**
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते।।

(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 15)

अन्वयः- अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्(तत्) वाङमयं तप उच्यते।(तथा) स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङमयं तप उच्यते।

पदार्थः- अनुद्वेगकरं ഉത്കണ്ഠയോ ഭയമോ ഉണ്ടാക്കാത്തതും सत्यं സത്യമായിട്ടുള്ളതും प्रियहितं പ്രിയങ്കരമായിട്ടുള്ളതുമായി च यत् യാതൊരു वाक्यं വാക്യമുണ്ടോ (तत्)അത് वाङमयं വാക്കുകൾ കൊണ്ടുള്ള तप തപസ്സ് उच्यते (എന്ന്) പറയപ്പെടുന്നു.।(तथा)അതുപോലെ स्वाध्यायाभ्यसनं വിദ്യാഭ്യാസവും चैव കൂടി वाङमयं വാക്കുകൾ കൊണ്ടുള്ള तप തപസ്സ് उच्यते (എന്ന്) പറയപ്പെടുന്നു.।

सारः- കേൾവിക്കാർക്ക് ഉത്കണ്ഠയോ ഭയമോ ജനിപ്പിക്കാത്ത പ്രിയങ്കരങ്ങളായ വാക്കുകൾ പ്രയോഗിക്കുന്നതാണ് വാക്കുകൾകൊണ്ടുള്ള തപസ്സ് എന്നറിയപ്പെടുന്നത്. കൂടാതെ സ്വാധ്യായവും – അവനവന്റെ ജീവിതവൃത്തിക്കാവശ്യമായ വിദ്യ അഭ്യസിക്കുന്നതും വാക്കുകൾകൊണ്ടുള്ള തപസ്സ് എന്നറിയപ്പെടുന്നു.

७. **मनः प्रसादः सौम्यत्त्वं मौनमात्मविनिग्रहः।**
भावसंशुद्धिरित्येतत् तपो मानसमुच्यते।।।

(श्रीमद्भगवद्गीता Chapter 17-Sloka 16)

अन्वयः- मनःप्रसादः सौम्यत्त्वं मौनम् आत्मविनिग्रहः भावसंशुद्धिः इत्येतत् मानसं तपः उच्यते।

पदार्थः- मनःप्रसादः മനസ്സ് നിർമലമായിരിക്കുക **सौम्यत्त्वं** സൗമ്യഭാവത്തോടുകൂടിയിരിക്കുക **मौनम्** മൗനമായിരിക്കുക **आत्मविनिग्रहः**ഏകാഗ്രത ഉണ്ടായിരിക്കുക **भावसंशुद्धिः**നല്ല ചിന്തകൾമാത്രം ഉണ്ടായിരിക്കുക **इत्येतत्** എന്നിവ **मानसं** മനസ്സുകൊണ്ടുള്ള **तपः** തപസ്സ് **उच्यते** എന്ന്പറയപ്പെടുന്നു.।

सारः- മനസ്സ് നിർമലമായിരിക്കുക,സൗമ്യഭാവത്തോടുകൂടിയിരിക്കുക മൗനമായിരിക്കുക ,ഏകാഗ്രത ഉണ്ടായിരിക്കുക ,നല്ല ചിന്തകൾമാത്രം

मूल्यनिर्णयः-

१ श्रद्धात्रयमधिकृत्य लघूपन्यासं रचयत।

२ षड् रसयुक्तानां भोज्यवस्तूनां पट्टिकां करोतु। तेषां सात्विकादिषु कुत्र अन्तर्भाव इति टिप्पणीं लिखतु।

३ अधोनिर्दिष्टानां श्लोकानां लघु टिप्पणीं रचयतु।

१.देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम्।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते।।
२.अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते।।
३.मनः प्रसादः सौम्यत्त्वं मौनमात्मविनिग्रहः।
भावसंशुद्धिरित्येतत् तपो मानसमुच्यते।।।

१ **श्रद्धात्रय**मधिकृत्य लघूपन्यासम् ।

श्रीकृष्ण- अर्जुन संवादरूपेण रचिता भवति श्रीमद्भगवद्गीता। अस्मिन् उपदेशात्मके ग्रन्थे अष्टादश अध्यायाः सप्तशतश्लोकाः च सन्ति। एते श्लोकाः महाभारतस्य भीष्म पर्वणि अन्तर्भूता च।

कौरवपाण्डवयुद्धस्य समारम्भे कौरवाणां सेनाबल निरीक्षणाय सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापयितुं अर्जुनः श्रीकृष्णं प्रेरयति। तत्र स्थित्वा यदा सः कौरवसेनाम् अवलोकितवान् तदा शत्रुपक्षस्य पुरतः भीष्मपितामहादीन् दृष्ट्वा अर्जुनः शोकमोहावुपगतवान्।अतः क्षात्रधर्मे युद्धे तं अभिप्रेरयितुं भगवताकृतंप्रयत्नमेव भगवद् गीता इति प्रथितः।

अस्याः भगवद्गीतायाः सप्तदशे अध्याये श्रद्धात्रयमधिकृत्य अर्जुनस्य प्रश्नस्य उत्तररूपेण श्रीकृष्णः एवं वदति।

त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा।
सात्विकी राजसी चैव तामसी चेति तां शृणु।।

सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत।
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः।।
यजन्ते सात्त्विका देवान् यक्ष रक्षांसि राजसाः।
प्रेतान् भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः।।

देहिनां स्वभावजा सा श्रद्धा सात्विकी राजसी तामसी चेति त्रिविधा एव भवति । श्रद्धा नाम मानसिकगुणः जीविवर्गस्य स्वभावानुसारी भवति। मानवानां प्रवृत्तेः गुणदोषौ तेषां श्रद्धामनुसरति। अतः श्रद्धानुसृतं भवति मानवस्य प्रवृत्तिः प्रवृत्यनुसारं भवति तस्य श्रद्धा इति वक्तुं शक्यते। यस्य श्रद्धा सात्त्विकी भवति सः देवादीनां पूजां करोति। यस्य श्रद्धा राजसः भवति सः यक्षरक्षांसि यजन्ते। अन्ये तामसश्रद्धावन्तः जनाः प्रेतान् भूतगणांश्च आराधयन्ति।

३ अधोनिर्दिष्टानां श्लोकानां लघु टिप्पणीं रचयतु।

१.देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम्।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते।।
२.अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते।।
३.मनः प्रसादः सौम्यत्त्वं मौनमात्मविनिग्रहः।
भावसंशुद्धिरित्येतत् तपो मानसमुच्यते।।।

३.१ श्रीकृष्ण- अर्जुन संवादरूपेण रचिता भवति श्रीमद्भगवद्गीता। अस्मिन् उपदेशात्मके ग्रन्थे अष्टादश अध्यायाः सप्तशतश्लोकाः च सन्ति। एते श्लोकाः महाभारतस्य भीष्म पर्वणि अन्तर्भूता च। अस्याः भगवद्गीतायाः श्रद्धात्रयविभागयोगो नाम सप्तदशे अध्याये १४ तमः श्लोकः भवति -

देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम्।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते।।इति।।

तत्र श्रद्धा त्रयविभागयोगे श्रद्धायाःआहारस्य च त्रैविध्यं उक्त्वा यज्ञस्य तपसः दानस्य च त्रैविध्यप्रकाशन अवसरे किं नाम शारीरिकं तप इति वदति तत्र भगवान् श्रीकृष्णः। *देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवं ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते*। ब्रह्मा विष्णु महेश्वरादीनां देवानाम् आराधनं,वेदज्ञानां विशेषज्ञानां वयोवृद्धानां ज्ञानवृद्धानां च गुरुजनानां समादरणं, नित्यस्नानादि

शारीरिकशुद्धिः,स्वभावे निष्कपटता, विद्याभ्यसनम् अहिंसा इत्येते शारीरिकं तप इति व्यवह्रियन्ते।

२. श्रीकृष्ण- अर्जुन संवादरूपेण रचिता भवति श्रीमद्भगवद्गीता। अस्मिन् उपदेशात्मके ग्रन्थे अष्टादश अध्यायाः सप्तशतश्लोकाः च सन्ति। एते श्लोकाः महाभारतस्य भीष्म पर्वणि अन्तर्भूता च। अस्याः भगवद्गीतायाः श्रद्धात्रयविभागयोगो नाम सप्तदशे अध्याये १५ तमः श्लोकः भवति -

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते।।

अनुद्वेगकरं वाक्यं- अस्माकं भाषणं श्रोतृणाम् उत्कण्ठाजनकं न भवेत्। तत्तु सत्यं प्रियहितं स्व वेदाध्ययनपरं च भवेत्।तादृशं वाक्यं वाङमयतपसः उदाहरणं भवति।

वाचा मित्रत्वमायाति वाचा एव आयाति शत्रुताम् इति सुभाषितः वचसः प्राधान्यं वर्णयति। तथा कालिदासस्य रघुवंशे अपि सूचितं मितं च सारं च वचो हि वाग्मिता इति।

३. श्रीकृष्ण- अर्जुन संवादरूपेण रचिता भवति श्रीमद्भगवद्गीता। अस्मिन् उपदेशात्मके ग्रन्थे अष्टादश अध्यायाः सप्तशतश्लोकाः च सन्ति। एते श्लोकाः महाभारतस्य भीष्म पर्वणि अन्तर्भूता च। अस्याः भगवद्गीतायाः श्रद्धात्रयविभागयोगो नाम सप्तदशे अध्याये १६ तमः श्लोकः भवति -

मनः प्रसादः सौम्यत्त्वं मौनमात्मविनिग्रहः।
भावसंशुद्धिरित्येतत् तपो मानसमुच्यते।।

मनःप्रसादः मनो नाम सङ्कल्पविकल्पात्मिका अन्तः करणवृत्तिः। सौम्यत्त्वं मनसः प्रसादजनकं भावविशेषम्। मौनम् आत्मविनिग्रहः इन्द्रियसंयमः भावसंशुद्धिः चित्तशुद्धिः च मानसं तपः उच्यते।

जीवने औन्नत्यसम्पादनाय श्रद्धात्रयः तथा त्रिविध तपश्चर्याः च अत्यन्तामपेक्षते। तयोर्मध्ये मानसतपोवृत्ति विशेषस्थानमर्हति।

............ंं............